

Katalog rubrycel i schematyzmów polskich cystersów znajdujących się w księgozbiorze podręcznym Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (1788–1816)*

Wzorem do podjętej pracy prezentacji zbioru rubrycel i schematyzmów cysterskich były katalogi ks. Stanisława Librowskiego¹. W niniejszym katalogu wykorzystano wszystkie ważne założenia i rozwiązania Librowskiego, których nie ma potrzeby tu streszczać. W niektórych kwestiach zastosowano własne rozwiązania – chodzi o sprawdzenie, które druki są notowane w *Bibliografii polskiej* Estreicherów. Zgodnie z praktyką ośrodka Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne nazwano omawiane druki rubrycelami i schematyzmami. Choć żaden z druków cysterskich zachowanych w Kielcach nie ma w tytule haseł *rubricella* i *schematismus*, to jednak użycie w tytule artykułu tych przyjętych i często używanych pojęć wpływa na komunikatywność i jest działaniem mającym na celu ujednoczenie metod badawczych. W tekście artykułu zamiennie stosowane są pojęcia: „rubrycelą” i „kalendarz” oraz „schematyzm” i „katalog”. Wydaje się bowiem, że pojęcia „kalendarz” oraz „katalog”, obecnie popularne, w sposób najlepszy uogólniają dawne hasła tytułów starych i nowych druków. Odpowiednio *rubricella*, *ordo*, *ordinarium* to kalendarz; *schematismus*, *elenchus*, *designatio* to katalog.

W Archiwum Diecezjalnym w Kielcach znajduje się pokaźny zbiór kalendarzy i katalogów różnych diecezji i prowincji zakonnych Polski. Zbiór obejmuje druki z XIX i XX w. oraz kilka starodruków. Druki te trafiły do Kielc z rozległego terytorium dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów: od Poznania do Mohylewa, od Wilna do Lwowa i Kamieńca Podolskiego; a także z terytoriów niepolskich – z Tyraspoła. W kolekcji szczególnie miejsce zajmuje zbiór kalendarzy i katalogów cysterskich. W tym zbiorze zachowało się najwięcej (pięć) starodruków oraz sześć druków dziewiętnastowiecznych; 11 druków stanowi cenną dla historii Kościoła kolekcję drukowanych źródeł. Druki kalendarzy diecezjalnych i zakonnych są czę-

---

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

1 S. LIBROWSKI, *Katalog rubrycel i schematyzmów diecezji i zakonów historycznej Polski, znajdujących się w księgozbiorze podręcznym Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, cz. 1–2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, cz. 1: 23, 1971, s. 213–310; cz. 2: 27, 1973, s. 57–130.

ścią biblioteki podręcznej kieleckiego konsystorza i kurii, przechowywanej w Archiwum Diecezjalnym.

W odniesieniu do druków cysterskich trudno określić ich pochodzenie. Rubrycele na lata 1788, 1789 i 1791 posiadają wpisy świadczące o tym, że były używane na parafii w Złotnikach, które leżą obecnie w powiecie jędrzejowskim, a w epoce staropolskiej wchodziły w skład dóbr opactwa jędrzejowskiego. Zanotowane są w nich nazwy wiosek z terytorium parafii oraz sporządzone akty metrykalne w odpowiednich miejscach rubryceli. Noty te były następnie przepisywane z rubryceli-raptularza do księgi metrykalnej. W Archiwum Diecezjalnym w Kielcach przechowywane są księgi metrykalne parafii Złotniki. Porównanie zapisów metrykalnych z tychże rubrycel-raptularzy z zachowanymi aktami metrykalnymi potwierdza, że akta zapisane początkowo w rubryceli trafiały następnie do ksiąg metrykalnych parafii Złotniki. rok

Proboszczem w Złotnikach był wówczas przeor cystersów w Jędrzejowie, Bernard Kluszczyński. W katalogach na lata 1788, 1789 oraz 1791 Kluszczyński figuruje jako „Curat[us] in Złotniki”. W schematyzmach na lata 1788 i 1789 podano informację, że Robert Chorążycki był wikariuszem w Złotnikach. W schematyzmie na rok 1791 odnotowano Chorążyckiego jako zakonnika bez funkcji. Malachiasz Jastrzębski był wówczas komendantem w Złotnikach. W latach 1788–1791 proboszczem Złotnik pozostawał przeor jędrzejowski Kluszczyński². Skoro w parafii Złotniki działali w tym czasie wikariusz, a następnie komendant, należy zakładać, że akta metrykalne i inne notatki były sporządzane w rubrycelkach nie przez proboszcza i przeora (w jednej osobie), lecz przez wikariusza i komendanta.

Być może te trzy rubrycele trafiły jako archiwalia bezpośrednio z parafii Złotniki do Archiwum Diecezjalnego w Kielcach. Być może pośrednikiem był ks. Wincenty Bogacki. *Directorium* na rok 1799 posiada pieczęć (X. W. Bogacki). Świadczy to o przynależności do ks. Wincentego Bogackiego (1867–1953), który działał w diecezjach kieleckiej i łomżyńskiej. Był redaktorem kilku czasopism³. Być może wcześniejsze druki znalazły się w rękach Bogackiego, przejęte z parafii Złotniki. Jeśli chodzi o druki dziewiętnastowieczne, mogły one trafić drogą urzędową współcześnie do Konsystorza Kieleckiego, który funkcjonował od 1807 r. W odniesieniu do omawianych rubrycel nie można wykluczać, że któreś z nich mogły trafić do Kielc ze zlikwidowanego w 1819 r. opactwa w Jędrzejowie.

Cystersi polscy w czasach nowożytnych tworzyli Prowincję Polską, na której czele stał opat-wizytator. W tytułach rubryceli na lata 1788, 1789 i 1791 używa się stwierdzenia „ad usum Provinciae Poloniae”, którym objęte są klasztory na terenie Polski i poza rozbiorowymi granicami Polski – na obszarze Prus i Austrii. W roku 1788 klasztory zostały wymienione w porządku alfabetycznym, z wyłączeniem Łądu, jako opactwa opata-wizytatora; „ordine alphabetico (excepta Landa)”: Łąd, Jędrzejów, Bledzew, Szczyrzyc, Koprzywnica, Koronowo, Mogiła, Obra, Oliwa, Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin, Przemęt, Sulejów, Kimbarówka (klasztór żeński – „Monasterium Vallis Angelicae”), Kimbarówka (klasztór męski – „Monasterium Vallis Umbrosae”), Wąchock, Wągrowiec, Wistycze, Wschowa (kolegium). W rubryceli

2 Tytuły źródeł w aneksie.

3 D. KRZEŚNIAK-FIRLEJ, *Bogacki Wincenty*, [w:] *Bibliografia piśmiennictwa profesorów Seminarium Kieleckiego 1727–2001. Księga jubileuszowa*, oprac. D. KRZEŚNIAK-FIRLEJ, W. FIRLEJ, A. KALETA, Kielce 2002, s. 23–27.

na rok 1789 klasztory wymieniono w podobnej kolejności, dodano jednak przed Wschową Kraków („Collegium Cracoviense ad S. Petrum”). Również w rubryceli na rok 1791 zachowano tę samą kolejność; z powodu uszkodzenia druku nie można jednak określić, jakie klasztory wymieniono na końcu, katalog kończy się na Wistyczach. Kalendarz na rok 1793 nie zawiera współwydanego katalogu klasztorów i osób.

Pomimo przeszkód, jakie pojawiły się w wyniku zaborów, cystersi usiłowali utrzymać więź w ramach przedrozbiorowej Prowincji Polskiej. Jej wizytatorem w latach 1784–1790 był Benedykt Lubstowski. Jedność próbował utrzymać opat-wizytator Wojciech Niegolewski z Jędrzejowa. Jednak na polecenie Niegolewskiego opactwa w zaborze pruskim wybrały własnego wizytatora. Na terenach zaboru pruskiego funkcję opata-wizytatora pełnili kolejno: opat Bledzewa Onufry Wierziński w latach 1795–1803, opat Łądu Antoni Raczyński w latach 1803–1809, opat Bledzewa Władysław Żórawski w latach 1816–1818. Po trzecim rozbiore Polski sześć opactw zaboru austriackiego utworzyło Prowincję Obojga Galicji⁴.

Cztery zachowane w Kielcach kalendarze zawierają współwydane katalogi opactw i osób z czasu istnienia Prowincji Obojga Galicji. Są to kalendarze na lata: 1799, 1803, 1805, 1809. Katalog drukowany w tych kalendarzach jako współwydany obejmuje sześć opactw dawnej Polski, tworzących na terenie pierwszego i trzeciego zaboru austriackiego Prowincję Obojga Galicji: Jędrzejów, Sulejów, Wąchock, Koprzywnicę, Mogiłę, Szczyrzyc.

Po rozbiorach większość opactw polskich znalazła się w granicach Prus. Wydawały one własny kalendarz i katalog. W Archiwum Diecezjalnym we Włocławku zachowała się rubrycela wraz ze współwydanym schematyzmem z czasów opata-wizytatora Onufrego Wierzińskiego na rok 1800; ponadto rubrycela z katalogiem na rok 1808. Katalog dołączony do rubryceli na rok 1808 został wydany z polecenia opata-wizytatora Antoniego Raczyńskiego. W tytule tegoż katalogu użyto sformułowania określającego klasztory znajdujące się w nieistniejącym Królestwie Polskim. W tym samym tytule Raczyński został określony nie jako wizytator w Królestwie Polskim, lecz jako wizytator „per Polonia et Prusiam”. Schematyzmy współwydane z kalendarzem na lata 1800 i 1808 obejmują opactwa: Bledzew, Koronowo, Łąd, Obrę, Oliwę, Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin, Przemęt, Wągrowiec⁵.

Zachowany w Kielcach kalendarz na rok 1811 został wydany na polecenie opata Łądu Antoniego Raczyńskiego. W tytule nie określono jednak, że Raczyński jest opatem-wizytatorem na Księstwo Warszawskie. Poprzednio, przed utworzeniem Księstwa Warszawskiego, Raczyński był opatem-wizytatorem opactw polskich w granicach Prus (w latach 1803–1809). W katalogu na rok 1811 wymienione zostały opactwa z byłego zaboru pruskiego: Łąd, Bledzew, Koronowo, Obrę, Oliwa, Ołobok, Owińska, Pelplin, Przemęt, Wągrowiec. Faktycznie były to opactwa z terenów Księstwa Warszawskiego oraz z terenów Pomorza, które nie weszły w skład Księstwa Warszawskiego – np. Pelplin i Oliwa.

Lista opactw w schematyzmach włocławskich na lata 1800 i 1808 oraz w zachowanym w Kielcach na rok 1811 jest identyczna. W schematyzmie na rok 1811 nie wymieniono

4 P. P. GACH, *Cystersi na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i Śląska w latach 1772–1914*, [w:] A. WYRWA, J. STRZELCZYK, K. KACZMAREK (red.), *Monasticon Cisterciense Poloniae. Dzieje i kultura męskich klasztorów cysterskich na ziemiach polskich i dawnej Rzeczypospolitej od średniowiecza do czasów współczesnych*, t. 1, Poznań 1999, s. 77–80.

5 S. LIBROWSKI, *Katalog rubrycel i schematyzmów*, cz. 2, s. 77–78.

opactw Prowincji Obojga Galicji, mimo że od 1809 r. Jędrzejów, Sulejów i inne znajdowały się w granicach Księstwa Warszawskiego. Zapewne opactwa Prowincji Obojga Galicji utrzymały łączność w ramach własnej prowincji, a także wydawały własny kalendarze i katalogi wzorowane na tych z lat 1799, 1803, 1805 i 1809.

Katalog na rok 1815 był wydany dla opactw Księstwa Warszawskiego. Obejmuje on następujące opactwa: Jędrzejów, Bledzew, Koronowo, Koprzywnicę, Łąd, Mogiłę, Obrę, Oliwę, Obobok, Owińska, Paradyż, Pelplin, Przemęt, Sulejów, Wągrowiec, Wąchock. Katalog na rok 1816, wydany dla opactw Królestwa Polskiego, obejmuje opactwa w: Jędrzejowie, Bledzewie, Koprzywnicy, Koronowie, Łądzie, Mogile, Obrze, Oliwie, Ołoboku, Owińskich, Paradyżu, Pelplinie, Przemęcie, Sulejowie, Wągrowcu i Wąchocku. Po zmianie granic opactwa zjednoczone w czasach Księstwa Warszawskiego utrzymały nadal jedność. W Archiwum Diecezjalnym we Włocławku zachowała się rubrycelą na rok 1817. Druk ten został wydany dla opactw cysterskich w Królestwie Polskim oraz w Wielkim Księstwie Poznańskim. Schematyzm współwydany z rubrycelą obejmuje listę opactw zamieszczoną w katalogach na lata 1815 i 1816 zachowanych w Kielcach. Tak więc po zmianach politycznych w wyniku ustaleń kongresu wiedeńskiego opactwa cystersów polskich w Królestwie Kongresowym i w Księstwie Poznańskim zachowały łączność jeszcze w 1817 r.

Zachowany we Włocławku kalendarz na rok 1824 wydany dla cystersów z terenu Prus i Wielkiego Księstwa Poznańskiego obejmuje już tylko opactwa faktycznie znajdujące się pod zaborem pruskim: Bledzew, Obrę, Oliwę, Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin, Przemęt, Wągrowiec⁶.

Omawiane druki składają się z kalendarza-rubryceli oraz katalogu-schematyzmu. Rubrycelą-kalendarz liturgiczny stanowi cenne źródło do badań nad służbą bożą u polskich cystersów. Ważnym źródłem historycznym jest katalog opactw i osób drukowany jako współwydany z *Directorium*. Katalogi wydawane z kalendarzem składają się ze spisu opactw. Każde z wymienionych ma szczegółowy wykaz osób wchodzących w skład danej wspólnoty mnichów. Zdarza się jednak i tak, że w niektórych latach nie podano obsady personalnej danego opactwa. Powodem było zapewne niedostarczenie przez nie aktualnej listy. W takich wypadkach drukowano nazwę opactwa, np. „Monasterium Coronoviense”, i dodawano informację „non porrectum”. W składzie personalnym poszczególnych opactw wymienione są należące do wspólnoty osoby z zaznaczeniem, jaką funkcję pełnią w zakonie lub poza nim, np. proboszcz parafii prowadzonej przez opactwo. Najdokładniejsze opisy dotyczą opatów. Oto przykład: w schematyzmie dołączonym do rubryceli na 1790 r. zamieszczono dane na temat opata jędrzejowskiego:

Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Bernardus Niegolewski Abbas a die 21 Februarii 1771 Canonicus Cathedralis Cracoviensis. In Commisarium, Vicarium et Visitatorem Generalem electus die 10 Septembr. 1790⁷.

Schematyzmy współwydane z rubrycelami na lata 1814 i 1816 zawierają spisy osób z dołączonymi informacjami o funkcjach zakonnych i innych (duszpasterskich). Ponadto obok nazwisk wydrukowane zostały informacje o roku urodzenia, profesji i święceń kapłań-

6 S. LIBROWSKI, *Katalog rubrycel i schematyzmów*, cz. 2, s. 78.

7 Tytuł rubryceli w aneksie.

skich. Wszystkie kalendarze mają współwzrost schematyzm. Wyjątek stanowi *Ordinatio* na rok 1793, wydane bez katalogu. Dodatkowym źródłem jest także wykaz zmarłych. Pierwszy przypadek dodania do katalogu wykazu zmarłych notujemy w *Ordinatio* na rok 1803. Wykaz zmarłych był nazywany początkowo *Cathalogus mortuorum*, następnie, w *Directorium* na rok 1815, *Elenchus in Domino defunctorum fratrum et sororum ex anno 1813*, a w *Directorium* na rok 1816 *Elenchus cleri in Domino defunctorum ex anno 1814*.

Kalendarze publikowano pod różnymi tytułami: *Directorium*, *Ordinatio*, *Ordinarium*. Kalendarze na lata 1788, 1789 i 1791 wydane zostały pod hasłem *Directorium*, z polecenia („jussu et auctoritatae”) opata w Łądzie Benedykta Lubstowskiego. Kalendarz na rok 1793 ukazał się pod hasłem *Ordinatio* w czasie („sub regimine”), gdy komisarzem i wizytatorem cystersów polskich był Wojciech Niegolewski, opat w Jędrzejowie. Kalendarz na rok 1799 wyszedł pod hasłem „*Directorium jussu et auctoritatae*” opata jędrzejowskiego Gerarda Barańskiego. Znany jest również kalendarz na rok 1800 wydany z polecenia Barańskiego, zachowany w Bibliotece Czartoryskich⁸. Kalendarze na lata 1803 i 1805 ukazały się pt. *Ordinatio*. Na czele prowincji galicyjskiej stał wówczas opat jędrzejowski, Jan Drzewiecki, który pełnił tę funkcję również w 1809 r., ale kalendarz wyszedł pod zmienionym hasłem *Ordinarium*. W czasach Księstwa Warszawskiego na rok 1811 wydano „*Directorium Jussu et auctoritatae*” Antoniego Raczyńskiego, opata w Łądzie. W czasach Królestwa Polskiego na lata 1815 i 1816 wydano dwa *Directoria* z polecenia wymienionego wcześniej Jana Drzewieckiego.

W *Bibliografii polskiej* Estreichera pod hasłem *Directorium* nie odnotowano żadnego kalendarza wydanego dla cystersów. Wymieniono kalendarze diecezjalne i zakonne. Spośród zakonnych zbiorów najlepiej skatalogowany jest zbiór benedyktynów znajdujący się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego⁹. Zachowane w Kielcach *Directoria* na lata 1788, 1789, 1791 i 1799 są więc cennym znaleziskiem. Również zachowany w Kielcach tytuł *Ordinatio* na rok 1793 jest nienotowany u Estreichera. Choć w katalogu skrót „E.” odnosi się w sensie ścisłym do bibliografii staropolskiej, to jednak w sensie negatywnym w pięciu przypadkach, gdy zaznaczono, że druk jest nienotowany, należy rozumieć, że jest nienotowany w bibliografii staropolskiej oraz w pozostałych częściach bibliografii Estreichera obejmującej druki niestaropolskie.

W *Bibliografii polskiej* pod hasłem *Rubricela* nie występuje kalendarz cystersów¹⁰. Pod hasłem *Ordinatio* notowany jest tylko jeden kalendarz cystersów, na rok 1794, zachowany w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. Wydany został z polecenia opata jędrzejowskiego Wojciecha Niegolewskiego. Druk ten nie zawiera adresu wydawniczego¹¹. Wziąwszy pod uwagę zachowane w Kielcach *Ordinatio* na rok 1793, można wysnuć ostrożny wniosek, że kalendarze z czasów Niegolewskiego były wydawane pod hasłem *Ordinatio*. Jeśli chodzi o druki dziewiętnastowieczne, to w *Bibliografii polskiej* spośród omawianych kieleckich kalendarzy odnotowano jedynie kalendarze na lata: 1809, 1811, 1815 i 1816,

8 E. XIX II (zob. aneks, skróty), t. 4, s. 169.

9 E. (zob. aneks, skróty), t. 15, s. 213–227.

10 *Ibidem*, t. 26, s. 442–452.

11 *Ibidem*, t. 23, s. 408–409.

nie ma w niej zaś kalendarzy na lata 1803 i 1805, zachowanych w Kielcach¹². Podczas poszukiwań nienotowanych dziewiętnastowiecznych druków wzięto pod uwagę pierwsze i drugie wydanie bibliografii dziewiętnastowiecznej oraz bibliografię za lata 1881–1900. Tak więc z okresu staropolskiego w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach zachowało się pięć starodruków nienotowanych u Estreichera. Z druków dziewiętnastowiecznych zachowały się dwa nienotowane u Estreichera. Spośród 11 cysterskich druków zachowanych w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach żaden nie występuje w *Katalogu rubrycel i schematyzmów* Archiwum Diecezjalnego we Włocławku¹³.

Kalendarz na rok 1799, wydany z polecenia opata jędrzejowskiego Gerarda Barańskiego, został wydrukowany w Krakowie u Anny Dziedzickiej. Kalendarz na rok 1803 z polecenia opata jędrzejowskiego Jana Drzewieckiego został wydany w Krakowie u Mateusza Dziedzickiego. Kalendarz na rok 1805 z polecenia opata jędrzejowskiego Jana Drzewieckiego został wydany w Krakowie u Anny Dziedzickiej. W literaturze drukarnię Anny Dziedzickiej określa się jako posiadającą w swoim żelaznym repertuarze druki religijne i kalendarze. W 1800 r. Anna przekazała firmę synowi Mateuszowi. Z tego okresu działalności pochodzi kalendarz na rok 1803. Anna Dziedzicka pomimo przekazania firmy synowi nadal częściowo z niej korzystała, o czym świadczy wydrukowany przez nią kalendarz na rok 1805. W czasie gdy drukarnia była prowadzona przez Mateusza, wypuszczono z niej zaledwie kilka druków. Odkryty w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach druk stanowi znalezisko o dużej wartości. Śladem związku drukarni Dziedzickich z cystersami jest m.in. wydany w 1798 r. nakładem opactwa wąchockiego podręcznik *Grammatica polono-latina*¹⁴. Opat jędrzejowski Jan Drzewiecki opublikował kalendarz na rok 1809 w Krakowie u Jana Maja, znanego drukarza, wydawcy „Gazety Krakowskiej”, związanego z Kościuszką i Kołłątajem. Jego produkcję określa się jako niewielką, obliczaną na około 60 pozycji¹⁵. Do liczby tej dodajmy odnaleziony w Kielcach druk. Obok zachowanych w Kielcach druków (kalendarzy) omawianej drukarni notowane są jeszcze dwa: kalendarz z 1800 r. wydrukowany przez Annę Dziedzicką oraz kalendarz na rok 1801 wydrukowany przez Mateusza Dziedzickiego¹⁶.

Kalendarz na rok 1811 został wydany z polecenia Antoniego Raczyńskiego, opata z Łądu – „Posnaniae typis Deckeri et societatis”. Pochodzący z Berlina Jerzy Jakub Decker prowadził firmę drukarską w Poznaniu w latach 1794–1819. W drukarni tłoczono wydawnictwa urzędowe, prasę poznańską, druki dewocyjne. W latach 1798–1799 drukarnia Deckera drukowała czasopismo literackie „Co tydzień”, którego wydawcą był arcybiskup gnieźnieński Ignacy Krasicki. Działająca do 1819 r. firma oznaczała druki adresem w różnej formie, np. „Drukarnia Deckera i Kompanii” czy „Typis Deckerii et Sociorum”¹⁷. Obok zachowanych

12 E. XIX II, t. 4, s. 169.

13 S. LIBROWSKI, *Katalog rubrycel i schematyzmów*, cz. 2, s. 77–79.

14 J. PIROŻYŃSKI (red.), *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *Wiek XVII–XVIII*, vol. 1: A–K (Książka w Dawnej Kulturze Polskiej, 10), Kraków 2000, s. 158–165.

15 J. PIROŻYŃSKI (red.), *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 2: *Wiek XVII–XVIII*, vol. 2: L–Ż i drukarnie żydowskie (Książka w Dawnej Kulturze Polskiej, 10), Kraków 2000, s. 413–423.

16 E. XIX II, t. 4, s. 169.

17 A. KAWECKA-GRYCZOWA, K. KOROTAJOWA, J. SÓJKA (oprac.), *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 3, cz. 1: *Wielkopolska* (Książka w Dawnej Kulturze Polskiej, 10), Wrocław 1977, s. 49–54.

w Kielcach druków (kalendarzy) omawianej drukarni notowane są jeszcze kalendarze na lata 1810 oraz 1812¹⁸.

Kalendarze na lata 1815 i 1816 zostały wydane z polecenia opata jędrzejowskiego Jana Drzewieckiego. Kalendarz na rok 1816 ukazał się w Poznaniu u Karola Mehwalda. Z powodu uszkodzenia trudno określić miejsce i rok wydania kalendarza na rok 1815. Na karcie tytułowej zachowało się pierwsze słowo adresu – „*typis*”. Ponieważ jednak wiemy, że znajdujący się w Bibliotece Czartoryskich egzemplarz na rok 1815 był wydany w Kaliszu u Mehwalda¹⁹, to i ten kielecki egzemplarz pochodzi z kaliskiej drukarni. W okresie porozbiorowym Karol Wilhelm Mehwald posiadał otrzymany od króla pruskiego tytuł uprzywilejowanego drukarza, a po nabyciu na licytacji dawnej drukarni popijarskiej z Piotrkowa działał w latach 1800–1824 w Kaliszu jako drukarz urzędowy. W latach 1817–1823 drukował także w Poznaniu, gdzie wydawał *Directorium officii divini* diecezji poznańskiej²⁰. Kalendarze diecezji poznańskiej oraz kalendarze cystersów na lata 1815 i 1816 wskazują na określoną specjalizację firmy. Zachowane w Kielcach kalendarze cysterskie na lata 1815 i 1816 nie zostały odnotowane w *Katalogu druków kaliskich*²¹.

Kalendarze na lata 1799, 1803 i 1805, wydawane z polecenia opatów jędrzejowskich, wydrukowano w nieodległym od Jędrzejowa Krakowie. Kalendarz na rok 1811 z polecenia opata Łądu wydrukowano w nieodległym od Łądu Poznaniu. Wolno zakładać podobną prawidłowość w przypadku wydanych bez adresu kalendarzy na lata: 1788, 1789, 1791. Odpowiednio – skoro zostały wydane z polecenia opata Łądu, to należałoby szukać miejsca wydania tych nieoznaczonych druków w Wielkopolsce; może w Poznaniu? Analogicznie kalendarz na rok 1793, wydany na polecenie opata jędrzejowskiego, mógł być wydrukowany w Krakowie. Są to jednak przypuszczenia. Dalsze badania nad zachowanymi drukami przyniosą zapewne pewniejszą wiedzę.

18 E. XIX II, t. 4, s. 169.

19 *Ibidem*.

20 A. KAWECKA-GRYCZOWA, K. KOROTAJOWA, J. SÓJKA (oprac.), *Drukarze dawnej Polski*, s. 166–168.

21 *Katalog druków kaliskich 1603–1914 wyłożonych na wystawie P. T. „325 lat drukarstwa kaliskiego”, od 26 VI do 15 VII 1928 r.*, Kalisz 1928.

Edycja

Wykaz skrótów

b.m.r.wyd. – bez miejsca i roku wydania

b.r.wyd. – bez roku wydania

b.s.o. – bez spisu osób

b.sygn. – bez sygnatury

Def. – defekty

E. – K. ESTREICHER, S. ESTREICHER, K. ESTREICHER junior, *Bibliografia polska – stulecia XV–XVIII*, t. 12–35, Kraków 1891–2007

E. XIX I – K. ESTREICHER, *Bibliografia polska XIX wieku*, cz. 1, wyd. 1, t. 1–7, Kraków 1870–1882

E. XIX II – K. ESTREICHER, *Bibliografia polska XIX wieku*, cz. 1, wyd. 2, t. 1–17, Kraków 1959–2000

NB – notabene

nlb. – nieliczbowane

Opr. – oprawa

Prow. – proweniencja

Sygn. – sygnatura

TR – treść rubryceli

TS – treść schematyzmu

Współwyd. – współwydane

1

Directorium Divini Officii recitandi missasque celebrandi juxta rubricas generales breviarii et missalis Sacri Ordinis Cisterciensis ad usum Provinciae Poloniae [...] jussu et auctoritate [...] Benedicti Lubstowski Abbatis Landensis per [P]oloniam, Prussiam, & M. D. Lithuaniae Commissarii, Vicarii, et Visitoris Generalis pro anno bissextili MDCCCLXXXVIII editum, [b.m.r.wyd.] [1787], 8°, nlb.

TR: na odwrocie karty tytułowej herb Lubstowskiego, a pod nim wiersz; na karcie trzeciej: *Revoluciones annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora*; kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*; po kalendarzu: *Lunationes anno 1788, Tabula ortus et occasus solis [...]*.

Współwyd.: *Catalogus monasteriorum & personarum Ordinis Cisterciensis per Poloniam, Prussiam, & M. D. Lithuaniae ordine alphabetico (excepta Landa) dispositus in annum 1788*, nlb.

TS: stan osobowy opactw: Łąd, Jędrzejów, Bledzew, Szczyrzyc, Koprzywnica, Koronowo, Mogiła (b.s.o.), Obra, Oliwa, Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin, Przemęt, Sulejów, Kimbarówka (klasztor żeński – „Monasterium Vallis Angelicae”), Kimbarówka (klasztor męski – „Monasterium Vallis Umbrosae”), Wąchock, Wągrowiec, Wistycze, Wschowa (kolegium), *[Cat]halo[gus] mortuor[um]*.

Sygn.: b.sygn.

E.: nie notuje.

Def.: uszkodzony papier górnej okładziny. Brak dolnej okładziny. Ostatnia karta z wydrukiem – *[CAT]HALO[GUS] MORTUOR[UM]* zniszczona i wydarta.

Prow.: parafia Złotniki.

NB: druk posiada czyste karty wszyte przez introligatora, służące do sporządzania notatek. Właściciel druku, pleban lub wikariusz w Złotnikach, pozostawił tam notatki dotyczące wpisów w księgach metrykalnych, wysiewu zbóż, udzielanych pożyczek.

Opr.: papier.

2

Directorium Divini Officii recitandi missasque celebrandi juxta rubricas generales breviarii et missalis Sacri Ordinis Cisterciensis ad usum Provinciae Poloniae [...] jussu et auctoritate [...] Benedicti Lubstowski Abbatis Landensis per [P]olonom, Prussiam, & M. D. Lituaniae Commissarii, Vicarii, et Visitoris Generalis pro anno bissextili MDCCLXXXIX editum, [b.m.r.wyd.] [1788], 8°, nlb.

TR: na odwrocie karty tytułowej herb Lubstowskiego, wiersz. Na karcie drugiej: *Revolutions annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora*. Kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*. Po kalendarzu *Lunationes anno 1789, Tabula ortus et occasus solis [...]*.

Współwyd.: *Catalogus monasteriorum & personarum Ordinis Cisterciensis per Polonom, Prussiam, & M. D. Lithuaniae ordine alphabetico (excepta Landa) dispositus in annum 1789, nlb.*

TS: stan osobowy opactw: Łąd, Jędrzejów, Bledzew, Szczyrzyc, Koprzywnica, Koronowo, Mogiła (w spisie dotyczącym Mogiły wyszczególniono: *Auditores Theologiae Moralis, Rhetores, Conversi*), Odra, Oliwa, Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin, Przemęt, Sulejów, Kimbarówka (klasztor żeński – „*Monasterium Vallis Angelicae*”), Kimbarówka (klasztor męski – „*Monasterium Vallis Umbrosae*”), Wąchock, Wągrowiec, Wistycze, Kraków („*Collegium Cracoviense ad S. Petrum*”) (w spisie dotyczącym Krakowa wyszczególniono: *Auditores Matheseos in Acad. Cracov. Theologi anni 4, Theologi anni 3, Theologi anni 2, Philosophi*), Wschowa („*Residentia Scholarum Vschovensium*”). Na ostatniej karcie *Catalogus mortuorum* (zmarli w latach 1787–1788).

Sygn.: b.sygn.

E.: nie notuje.

Def.: uszkodzony papier górnej okładziny. Karta tytułowa oddarta, przyklejona do górnej okładziny. Karty z obciętymi prawymi dolnymi rogami – cel praktyczny związany z używaniem kalendarza.

Prow.: parafia Złotniki.

NB: druk posiada czyste strony służące do sporządzania notatek. Właściciel druku, pleban w Złotnikach, pozostawił tam notatki dotyczące wpisów w księgach metrykalnych, wysiewu zbóż, udzielanych pożyczek.

Opr.: papier.

3

Directorium Divini Officii recitandi missasque celebrandi juxta rubricas generales breviarii et missalis Sacri Ordinis Cisterciensis ad usum Provinciae Poloniae [...] jussu et autoritate [...] Benedicti Lubstowski Abbatis Landensis per [P]oloniam, Prussiam, & M. D. Lituaniae Commissarii, Vicarii, et Visitoris Generalis pro anno MDCCXCI editum, [b.m.r.wyd.] [1790], 8°, nlb.

TR: na odwrocie karty tytułowej herb Lubstowskiego, wiersz. Na karcie drugiej: *Revolutions annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora*. Kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*. Następnie: *Appendix pro monasteriis Prussiae, Lunationes anno 1791, Tabula ortus et occasus solis [...]*.

Współwyd.: *Catalogus monasteriorum & personarum Ordinis Cisterciensis per Poloniam, Prussiam, & M. D. Lithuaniae ordine alphabetico (excepta Andreovia) dispositus in annum 1791, nlb.*

TS: stan osobowy opactw: Jędrzejów, Bledzew, Szczyrzyc, Koprzywnica, Koronowo, Łąd, Mogiła (w spisie dotyczącym Mogiły wyszczególniono: *Auditores Thlgiae. Moralis 2di anni, Rhetores, Conversi*), Obra, Oliwa, Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin (w spisie dotyczącym Pelplina *Physici*), Przemęt, Sulejów, Kimbarówka (klasztor żeński – „*Monasterium Vallis Angelicae*”), Kimbarówka (klasztor męski – „*Monasterium Vallis Umbrosae*”), Wąchock, Wągrowiec, Wistycze, brak końca schematyzmu.

Sygn.: b.sygn.

E.: nie notuje.

Def.: karty pozaginane na rogach, brak końca. Karty z obcięzonymi prawymi dolnymi rogami – cel praktyczny związany z używaniem kalendarza.

Prow.: parafia Złotniki.

NB: druk posiada czyste karty, w które został zaopatrzony przez introligatora, na tychże kartach: w początkowej części kalendarza (do lutego) zapiski gospodarskie o wysiewach i kosztach pracy najemnej, następnie (do lipca) zapisane intencje mszalne. Na dalszych kartach notatki o treści gospodarskiej oraz akta metrykalne parafii Złotniki. Z okręgu parafialnego Złotniki najczęściej powtarzają się w sporządzonych aktach miejscowości Złotniki i Żarczyce. Wyjątkowo występuje akt metrykalny dotyczący parafii w Rębieszycach (dotyczy miejscowości Karsznice), zapisany pod koniec września na wszytej karcie. W zapiskach niemetrykalnych występuje dwukrotnie data 1794.

Opr.: papier.

4

[O]rdinatio [of]ficii divini pro Ordine Cisterciensis in Polonia juxta rubricas breviarii et missalis [...] in annum MCCCXIII sub regimine [...] Bernardi Niegolewski Abbatis Andreoviensis p[ro]v[inc]i[ae] Polonias[is], Prusiam, & M. D. Lituaniae Commissarii et Visitoris Generalis Ord. Cist. Canonici Cathedralis Cracoviensis Ordinis S. Stanislai Equitis edita, [b.m.r.wyd.] [1792], 8°, nlb.

TR: na odwrocie karty tytułowej herb Niegolewskiego, wiersz. Na karcie drugiej: *Revolutions annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora*. Kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*. Po kalendarzu: *Lunationes anno 1793*. Ostatnia strona – *Tabula ortus et occasus solis [...]*.

Sygn.: b.sygn.

E.: nie notuje.

Def.: karty z obciążeniami prawnymi dolnymi rogami – cel praktyczny związany z używaniem kalendarza. Uszkodzona i poplamiona karta tytułowa.

Prow.: brak.

NB: zachowane, jak się wydaje, wszystkie strony. Brak schematyzmu, lub raczej był wydany jako samoistny druk.

Opr.: brak.

5

Directorium Divini Officii recitandi missasque celebrandi juxta rubricas generales breviarii et missalis Sacri Ordinis Cisterciensis ad usum Provinciae utriusque Galliciae [...] jussu et auctoritate [...] Gerardi Barański D. V. Abbatis Andreoviensis per utramque Galliciam Commissarii et Visitoris Generalis pro anno Domini MDCC.XC.IX editum. Cracoviae typis Annae Dziedzicka [b.r.wyd.] [1798], 8°, nlb.

TR: na odwrocie tytułowej herb i inicjały Barańskiego, wiersz. Na karcie drugiej: *Revolutions annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora, Ordines sacri*. Kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*. Po kalendarzu następują: *Tabula ortus et occasus solis [...]*, *Lunationes anno 1799*, *Breves annotationes de missis votivis & de requiem*.

Współwyd.: *Catalogus monasteriorum et personarum Ordinis Cisterciensis per utramq. Galliciam juxta ordinem foundationis pro anno 1799 dispositus*, nlb.

TS: stan osobowy opactw: Jędrzejów, defekt – brak kart, Sulejów, Wąchock, Koprzywnica, Mogiła, brak końca (uszkodzenie).

Sygn.: b.sygn.

E.: nie notuje.

Def.: braki kart.

Prow.: X. W. Bogacki [pieczęć].

Opr.: tektura koloru zielonego, tłoczenia.

6

Ordinatio Divini Officii pro utriusque Galliciae Provincia Ordinis Cisterciensis juxta rubricas breviarii & missalis [...] in annum MDCCCIII sub regimine [...] Joannis Laurentii Drzewiecki D. V. Abbatis Andreoviensis Phlae. Dris. Visitoris Generalis edita, Cracoviae typis M. Dziedzicki [b.r.wyd.] [1802], 8°, nlb.

TR: na odwrocie karty tytułowej: *Revolutiones annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora, Ordines sacri*. Kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*. Po kalendarzu: *Lunationes pro anno a nativitate Christi Domini 1803, Tabula ortus et occasus solis [...]*.

Współwyd.: *Catalogus monasteriorum et personarum Ordinis Cisterciensis per utramq. Galliciam juxta ordinem foundationis pro anno 1803 dispositus*, nlb.

TS: stan osobowy opactw: Jędrzejów, Sulejów (w spisie dotyczącym Sulejowa *Expectantes*), Wąchock, Koprzywnica, Mogiła, Szczyrzyc; *Catalogus mortuorum in anno 1801* oraz *in anno 1802*.

Sygn.: b.sygn.

E.: E. XIX I nie notuje.

Def.: pozaginane rogi kart.

Prow.: brak.

Opr.: brak.

7

Ordinatio Divini Officii pro utriusque Galliciae Provincia Ordinis Cisterciensis juxta rubricas brevii & missalis [...] in annum [...] MDCCCV sub regimine [...] Joannis Laurentii Drzewiecki D. V. Abbatis Andreoviensis Phlae. Dris. Visitoris Generalis edita, Cracoviae typis Annae Dziedzicka [b.r.wyd.] [1804], 8°, nlb.

TR: na odwrocie karty tytułowej: *Revolutiones annuae, Festa mobilia, Quatur anni tempora, Ordines sacri [...]*. Kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*. Następnie: *Lunationes pro anno a nativitate Christi Dni. 1805, Tabula ortus & occasus solis [...]*.

Współwyd.: *Catalogus monasteriorum et personarum Ordinis Cisterciensis per utramq. Galliciam juxta ordinem foundationis pro anno 1805 dispositus*, nlb.

TS: stan osobowy opactw: Jędrzejów (pod koniec spisu wymienieni *Expectantes & novitii – studentes*, kilkunastu), Sulejów (pod koniec spisu wymienieni *Expectantes*), Wąchock (pod koniec spisu wymienieni *Expectantes & novitii*), Koprzywnica (pod koniec spisu wymienieni *Expectantes & novitii*), Mogiła (pod koniec spisu wymienieni *Expectantes & novitii*), Szczyrzyc (pod koniec spisu wymienieni *Expectantes & novitii*), *Elenchus mortuorum in anno 1803* oraz *in anno 1804*.

Sygn.: b.sygn.

E.: E. XIX I nie notuje.

Def.: uszkodzony grzbiet oraz dolna okładzina.

Prow.: brak.

Opr.: tektura, tłoczenia.

8

Ordinarium Divini Officii juxta breviarium & missale S. Ordinis Cisterciensis pro anno [...] MDCC-CIX sub regimine [...] Joannis Laurentii Drzewiecki D. V. Abbatis Andreoviensis Phlae. Dris. per utramq. Galliciam Visitoris Generalis editum, Cracoviae typis Joannis Majj [b.r.wyd.] [1808], 8°, nlb.

TR: na odwrocie karty tytułowej: *Revolutiones annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora & Ordines sacri suo loco posita*. Kalendarz rozpoczyna się od *Januarius*.

Współwyd.: *Catalogus monasteriorum & personarum San. Ord. Cisterciensis per utramq. Galliciam juxta ordinem foundationis pro anno 1809 dispositus*, nlb.

TS: stan osobowy opactw: Jędrzejów (pod koniec spisu wymienieni dwaj *Novitii*), Sulejów, Wąchock (pod koniec spisu wymienieni *Auditores Philosophiae*, kilku), Koprzywnica (pod koniec spisu wymienieni *Novitii*, trzech), Mogiła (pod koniec spisu wymienieni *Auditores theologiae in annum 3-um*), Szczyrzyc (pod koniec spisu wymienieni *Novitii*, jeden). Po katalogach *Catalogus mortuorum in anno 1807* oraz *[in anno] 1808*.

Sygn.: b.sygn.

E.: E. XIX I, t. 3, s. 307. Odnotowany w *Bibliografii polskiej* pod hasłem *Ordinatio*, faktycznie tenże kalendarz zachowany w Kielcach posiada tytuł *Ordinarium*.

Def.: karty z obciętymi prawymi dolnymi rogami – cel praktyczny związany z używaniem kalendarza.

Prow.: brak.

NB: karta trzecia zapisana notatkami o treści gospodarskiej.

Opr.: tektura.

9

Directorium Officii Divini ad usum Sacri et Exempti Ordinis Cisterciensis in Ducatu Varsoviensi Deo Militantis jussu et auctoritate [...] Bartholomaei Antonii Nałęcz de Raczyño Raczyński Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Hetalonensis Divina Vocatione Abbatis Monasterii B. M. V. de Landa juxta rubricas generales breviarii et missalis editum pro anno MDCCCXI, Posenaniae typis Deckeri et societatis [b.r.wyd.] [1810], 8°, 1 k. nlb, s. 1–64.

TR: na odwrocie karty tytułowej herb i inicjały Raczyńskiego. Na drugiej karcie: *Revolutiones annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora, Ordines sacri suo loco positi*. Kalendarz od *Januarius*.

Współwyd.: *Catalogus personarum regularium Sacri Ordinis Cisterciensis per Ducatum Varsoviensem in singulis monasteriis professae Deo famulantur. Anno Domini 1811*, s. 65–82, koniec zdefektowany.

TS: stan osobowy opactw: Łąd, Bledzew, Koronowo, Obra, Oliwa, Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin, Przemęt, Wągrowiec. Po katalogach *Elenchusus in Domino defunctor. ex anno 1809 [...]* oraz *ex anno 1810*.

Sygn.: b.sygn.

E.: E. XIX II, t. 4, s. 169.

Def.: uszkodzone końcowe karty (częściowo wydarte).

Prow.: brak.

Opr.: brak.

10

Directorium Officii Divini ad usum Sacri et Exempti Ordinis Cisterciensis in Ducatu Varsaviensi Deo Militantis jussu et auctoritate [...] Joannis Laurentii Drzewiecki Divina Vocatione Abbatis Monasterii Andreoviensis per Ducatum Varsaviensem Commissarii ac Visitoris Generalis juxta rubricas generales breviarii [et missali] editu[m] pro anno [...] [1815], typ[is] [uszkodzone] [b.m.r.wyd.] [1814], 8°, 1. k. nlb, s. 1–62.

TR: na odwrocie karty tytułowej: *Revolutiones annuae, Festa mobilia, Quatuor anni tempora [wydarte]*. Następnie od s. 3 rozpoczyna się kalendarz od *Januarius*. S. 59 – *Appendix pro monasteriis: Olivien. Pelpli. et Coronov.*

Współwyd.: *Catalogus personarum regularium Sacri Ordinis Cisterciensis quae per Ducatum Varsaviensem in singulis monasteriis professae Deo famulantur ordine alphabetico digestus. Anno Domini 1815, s. 63–84.*

TS: stan osobowy opactw: Jędrzejów, Bledzew, Koprzywnica, Koronowo, Łąd, Mogiła (pod koniec wymienieni *Menantes extra Monasterium*), Obra, Oliwa, Ołobok, Owińska, Paradyż (b.s.o.), Pelplin (b.s.o.), Przemęt, Sulejów (b.s.o.), Wągrowiec, Wąchock (b.s.o.). Po katalogach od s. 83–84 *Elenchus in Domino defunctorum fratrum et sororum ex anno 1813, [...] ex anno 1814.*

Sygn.: b.sygn.

E.: E. XIX II, t. 4, s. 169.

Def.: początkowe i końcowe karty w dolnej części wygryzione przez myszy.

Prow.: brak.

Opr.: papier.

11

[Dire]ctorium [Offi]cii Divin[i] ad usum Sacri et Exempti Ordinis [C]isterciensis in [Re]gno Poloniae Deo Militantis jussu et auctoritate [...] Joannis Laurentii [Drz]ewiecki [D]ivina Vocatione Abbatis Monasterii Andreoviensis per Regnum Poloniae Commissarii ac Visitoris Generalis juxta rubricas generales breviarii et missalis editum pro anno communi MDCCCXVI, Calissi typis Caroli Wilhelmi Mehwald [b.r.wyd.] [1815], 8°, s. 1–62.

TR: na odwrocie karty tytułowej: *[R]evolutiones [annuae], Festa mobilia, Quatuor anni tempora*. Kalendarz od *Januarius*. S. 60 – *Appendix pro monasteriis: Olivien, Pelplinensi, et Coronoviensi.*

Współwyd.: *Catalogus personarum regularium Sacri Ordinis Cisterciensis quae per Regnum Poloniae in singulis monasteriis professae Deo famulantur ordine alphabetico digestus. Anno Domini 1816*, s. 63–81.

TS: stan osobowy opactw: Jędrzejów, Bledzew, Koprzywnica (b.s.o.), Koronowo (b.s.o.), Łąd, Mogiła (b.s.o.), Obra, Oliwa (b.s.o.), Ołobok, Owińska, Paradyż, Pelplin (b.s.o.), Przemęt, Sulejów, Wągrowiec, Wąchock (b.s.o.). Po katalogach na s. 81 *Elenchus cleri in Domino defunctorum ex anno 1814*.

Sygn.: b.sygn.

E.: E. XIX II, t. 4, s. 169.

Def.: początkowe karty w górnej części wygryzione przez myszy.

Prow.: brak.

Opr.: papier.

ks. Andrzej KWAŚNIEWSKI
Archiwum Diecezjalne w Kielcach

Hereditas Monasteriorum
vol. 1, 2012, s. 189–205

Katalog rubrycel i schematyzmów polskich cystersów znajdujących się w księgozbiorze podręcznym Archiwum Diecezjalnego w Kielcach (1788–1816)

Streszczenie

W Archiwum Diecezjalnym w Kielcach znajduje się zbiór kalendarzy i katalogów różnych diecezji i prowincji zakonnych Polski, zawierający druki z XIX–XX w. oraz kilka starodruków. Częścią tej kolekcji są kalendarze i katalogi cystersów (pięć starodruków oraz sześć druków dziewiętnastowiecznych). Przedmiotem badań w niniejszym artykule są rubrycele i schematyzmy cystersów. Badane druki cysterskie pochodzą z przełomu XVIII i XIX w., czasu zaborów i zmian granic ziem polskich. Rubrycele i katalogi przedstawiają zmieniającą się przynależność jurysdykcyjną polskich klasztorów cysterskich. Omawiane druki składają się z kalendarza (rubryceli) oraz katalogu (schematyzmu). Rubrycela – kalendarz liturgiczny – stanowi cenne źródło do badań nad służbą bożą polskich cystersów. Cennym źródłem historycznym jest drukowany katalog klasztorów i osób, współwydany z *Directorium*. Dodatkowym źródłem jest wykaz zmarłych, drukowany od 1803 r. Spośród 11 cysterskich druków zachowanych w Archiwum Diecezjalnym w Kielcach siedmiu nie odnotowano w *Bibliografii polskiej* Estreicherów (pięciu starodruków z okresu staropolskiego i dwóch druków dziewiętnastowiecznych).

Słowa kluczowe

katalog, rubrycela, schematyzm, cystersi, Polska, starodruk, archiwum, Kielce, Małopolska

Fr. Andrzej KWAŚNIEWSKI
Diocesan Archive in Kielce

Hereditas Monasteriorum
vol. 1, 2012, p. 189–205

The directories and schematisms catalogue of Polish Cistercians located in the reference library collection of Diocesan Archive in Kielce (1788–1816)

Summary

The Diocesan Archive in Kielce stores the collection of calendars and catalogues of different dioceses and monastic provinces of Poland, containing 19th and 20th centuries prints and several old prints. Part of this collection are Cistercian calendars and catalogues (five old prints and six 19th century prints). The subject of research in this paper are Cistercian ecclesiastical directories and schematisms. The researched Cistercian prints come from the turn of the 18th century. It was the time of annexations and boundary changes in Poland. The directories and catalogues represent the changing jurisdictional affiliances of the Polish Cistercian monasteries. The discussed prints consist of the calendar – directory and the catalogue – schematism. The directory (*directorium*) – liturgical calendar – is a valuable source for research about the divine service of Polish Cistercians. A meaningful historical source is the catalogue of the monasteries and people, printed and co-published with the *Directorium*. An additional source is a list of deceased printed from 1803. From the eleven Cistercian prints preserved in the Diocesan Archive in Kielce, seven are not listed in the *Bibliografia polska* by Estreichers (from the Old Polish period five old prints, from the 19th century prints – two).

Keywords

catalog, directorium, diocesan schematism, Cistercians, Poland, early printed book, archive, Kielce, Little Poland